

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут економіки
(інститут)

Фінансово-економічний факультет
(факультет)

Кафедра туризму та економіки підприємства
(повна назва)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеня бакалавра

здобувачки вищої освіти Адамової Анастасії Іванівни
(ПІБ)

академічної групи 242-21з-1
(шифр)

спеціальності 242 Туризм
(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Туризм»
(офіційна назва)

на тему «Удосконалення організації пізнавального туризму в туристичному підприємстві»
(назва за наказом ректора)

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	Бессонова А.В.			
розділів:				
1. Аналітичний	Бессонова А.В.			
2. Проектний	Бессонова А.В.			
Рецензент	Куваєва Т.В.			
Нормоконтролер	Безугла Л.С.			

Дніпро
2025

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувач кафедри туризму
та економіки підприємства
Л.С. БЕЗУГЛА
(підпис) (ініціали та прізвище)
«07» квітня 2025 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня бакалавр
(бакалавра, магістра)

здобувачки вищої освіти Адамової А.І. академічної групи 242-213-1
(прізвище та ініціали) (шифр)
спеціальності 242 Туризм
(код і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою «Туризм»
(офіційна назва)

на тему «Удосконалення організації пізнавального туризму в туристичному підприємстві»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 01.05.2025 № 331-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
Аналітичний	Особливості організації пізнавального туризму в ФОП «Міщук А.А.» / ТА «Sky Tour»	20.04.2025
Проектний	Напрями реалізації туристичного потенціалу Дніпропетровської області	29.05.2025
Оформлення кваліфікаційної роботи бакалавра		06.06.2025

Завдання видано

_____

(підпис керівника)

А. В. Бессонова

(ініціали та прізвище)

Дата видачі 07.04.2025 р.

Дата подання до екзаменаційної комісії 09.06.2025 р.

Прийнято до виконання

_____

(підпис здобувачки вищої освіти)

А. І. Адамова

(ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ФОП «МІЩУК А.А.» / ТА «SKY TOUR»	7
1.1. Характеристика пізнавального туризму в Україні: особливості організації та сучасний стан	7
1.2. Діяльність та організаційно-економічна характеристики ФОП «Міщук А.А.» / ТА «Sky Tour»	13
1.3. Організаційно-економічна оцінка діяльності характеристики ФОП «Міщук А.А.» / ТА «Sky Tour»	20
РОЗДІЛ 2. НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	26
2.1. Розвиток та удосконалення пізнавального туризму в Дніпропетровській області	26
2.2. Створення та економічне обґрунтування туру «Стародавні фортеці Західної України»	31
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ВСТУП

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. У сучасних умовах глобалізації та інтенсивного розвитку туристичної галузі зростає інтерес до пізнавального туризму як важливого сегмента індустрії подорожей. Пізнавальний туризм не лише сприяє економічному зростанню регіонів, а й виконує культурно-просвітницьку функцію, спрямовану на збереження та популяризацію історико-культурної та природної спадщини. Він формує ціннісні орієнтири, сприяє міжкультурній комунікації та підтримує ідентичність національного та локального рівнів.

Особливу актуальність дослідження організаційних аспектів пізнавального туризму набуває в умовах трансформації запитів туристів, які все частіше прагнуть до глибшого пізнання місцевих культур, звичаїв, традицій, архітектурних об'єктів та природних ландшафтів. Це зумовлює потребу у вдосконаленні підходів до планування, розробки та реалізації пізнавальних туристичних продуктів. Туристичні підприємства, як суб'єкти господарювання, мають адаптуватися до нових викликів, впроваджуючи інноваційні форми організації турів, підвищуючи якість екскурсійного обслуговування та розширюючи партнерські мережі.

Зростання конкуренції на туристичному ринку вимагає від підприємств чіткого позиціонування, орієнтації на унікальну пропозицію та високий рівень клієнтоорієнтованості. У цьому контексті пізнавальний туризм стає не лише засобом диференціації, а й стратегією розвитку, що базується на використанні локальних ресурсів, у тому числі історико-культурних пам'яток, музеїв, етнографічних об'єктів, природно-заповідного фонду.

Проблематика ефективної організації пізнавального туризму є надзвичайно актуальною у зв'язку з потребою в оновленні туристичних маршрутів, удосконаленні сервісу та врахуванні сучасних тенденцій у поведінці споживачів туристичних послуг. Поглиблене дослідження цього напрямку дозволяє сформулювати практичні рекомендації для підвищення ефективності

діяльності туристичних підприємств, адаптації до умов сталого розвитку та сприяння збереженню нематеріальної культурної спадщини.

Дніпропетровська область, маючи вагомий історико-культурний та природно-ресурсний потенціал, володіє усіма передумовами для розвитку саме пізнавального туризму, який здатен стати одним із провідних напрямів туристичної діяльності в регіоні. Актуальність організації пізнавального туризму в Дніпропетровській області зумовлена необхідністю переорієнтації туристичної політики на моделі сталого розвитку. В умовах зростання запиту на змістовний туризм, орієнтований на культурну автентичність, історичну правдивість та екологічну відповідальність, Дніпропетровщина може запропонувати унікальні ресурси – від спадщини козацької доби та індустріального минулого до самобутніх народних традицій, таких як Петриківський розпис, визнаний ЮНЕСКО.

Водночас, попри наявність багатого потенціалу, пізнавальний туризм у регіоні залишається недостатньо структурованим: бракує інтегрованих туристичних маршрутів, сучасних інформаційних сервісів, професійного екскурсійного супроводу та ефективної промоції. Тому організація пізнавального туризму вимагає системного підходу: від розвитку інфраструктури та кадрового забезпечення до впровадження інноваційних технологій у сфері просування туристичних продуктів.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення організації пізнавального туризму в ФОП «Міщук А.А.» / ТА «Sky Tour» з урахуванням культурно-історичного потенціалу, сучасних тенденцій розвитку туристичної індустрії та потреб цільової аудиторії.

Об'єкт дослідження – процес організації діяльності туристичної агенції в сфері пізнавального туризму.

Предмет дослідження – особливості організації пізнавального туризму на туристичних підприємствах.

Методи дослідження. У процесі написання кваліфікаційної роботи були використані такі методи: критичний та порівняльний аналіз – для комплексної характеристики організації пізнавального туризму в Дніпропетровській області; ситуаційний підхід – для здійснення ороганізаційно-економічної характеристики ФОП Міщук Антон Анатолійович (туристична агенція «Sky Tour») на ринку внутрішнього туризму; метод структурно-логічного узагальнення, статистичних групувань, графічний – для діагностики складових пізнавального туризму Дніпропетровської області.

Інформаційна база. Інформаційну базу дослідження склали дані статистичних та аналітичних звітів ФОП «Міщук А.А.» / ТА «Sky Tour», нормативно-правові акти, а також наукові дослідження провідних вчених у досліджуваній сфері.

Практична цінність роботи полягає в тому, що автором розроблено та економічно обґрунтовано організацію екскурсійної програми туру «Стародавні фортеці Західної України».

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження апробовані на III Міжнародній міждисциплінарній науково-практичній конференції «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку науки і освіти», м. Полтава, 24-26 квітня 2025 року.

Структура та обсяг роботи. Основний зміст кваліфікаційної роботи викладено на 45 сторінках. Робота містить 3 таблиці та 16 рисунків. Список використаних джерел включає 25 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В ФОП «МІЩУК А.А.» / ТА «SKY TOUR»

1.1. Характеристика пізнавального туризму в Україні: особливості організації та сучасний стан

Пізнавальний туризм є однією з найперспективніших форм туристичної діяльності в Україні, яка базується на прагненні туристів до розширення знань про історико-культурну спадщину, природні ресурси, традиції та побут населення регіонів. Цей вид туризму поєднує в собі елементи освітнього, культурного та екологічного туризму, акцентуючи увагу на інтелектуальному та емоційному збагаченні туристів. Однією з головних особливостей організації пізнавального туризму в Україні є значний потенціал ресурсної бази. На території країни розташовано понад 150 тисяч пам'яток історії та культури, десятки об'єктів ЮНЕСКО, численні музеї, національні природні парки та заповідники. Це створює унікальні умови для формування різноманітних туристичних маршрутів – від античних пам'яток Півдня до середньовічних замків Західної України.

Організація пізнавального туризму вимагає високого рівня підготовки як з боку туроператорів, так і екскурсоводів. Ефективність таких турів залежить від глибини наукового обґрунтування маршрутів, доступності об'єктів, логістичної зручності, а також якісного супроводу – мультимедійних матеріалів, інтерактивних технологій, професійних гідів. У сучасних умовах особливого значення набуває використання цифрових інструментів: мобільних додатків, аудіогідів, віртуальних екскурсій [20]. Ще однією важливою особливістю є сезонність пізнавального туризму в Україні. Найбільш сприятливим періодом для проведення таких подорожей є весняно-осінній сезон, коли погодні умови є комфортними для відвідування відкритих майданчиків і прогулянок історичними центрами міст. Водночас зимовий період також має туристичний

потенціал завдяки проведенню тематичних фестивалів, музейних виставок та інших культурних заходів.

Варто також звернути увагу на виклики, з якими стикається сфера пізнавального туризму в Україні. Серед них – недостатнє фінансування реставраційних робіт, незадовільний стан інфраструктури в окремих регіонах, нестача підготовлених кадрів, а також обмежене просування на міжнародному туристичному ринку. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу – від державної підтримки та інвестування до розвитку державно-приватного партнерства. Слід зазначити, що пізнавальний туризм в Україні є перспективним напрямом розвитку, здатним сприяти не лише економічному зростанню регіонів, а й збереженню культурної спадщини, підвищенню освітнього рівня населення та зміцненню міжнародного іміджу країни [21].

Дніпропетровська область, розташована в центральній частині України, має значний потенціал для розвитку пізнавального туризму завдяки багатій історико-культурній спадщині, унікальним природним ресурсам та розвиненій інфраструктурі.

Однією з ключових особливостей регіону є наявність численних історичних та культурних пам'яток. Зокрема, селище Петриківка відоме на весь світ завдяки унікальному петриківському розпису, який визнано нематеріальною культурною спадщиною ЮНЕСКО. Тут діє Центр народного мистецтва «Петриківка», де туристи можуть ознайомитися з традиційним мистецтвом, відвідати майстер-класи та придбати сувеніри [8].

Крім того, область багата на природно-заповідні об'єкти. Загалом на території Дніпропетровщини налічується 178 об'єктів природно-заповідного фонду (рис. 1.1), серед яких ландшафтні заказники, пам'ятки природи та ботанічні сади. Ці об'єкти сприяють розвитку екологічного та геотуризму, надаючи можливість туристам ознайомитися з унікальними природними ландшафтами та рідкісними видами флори і фауни [9].

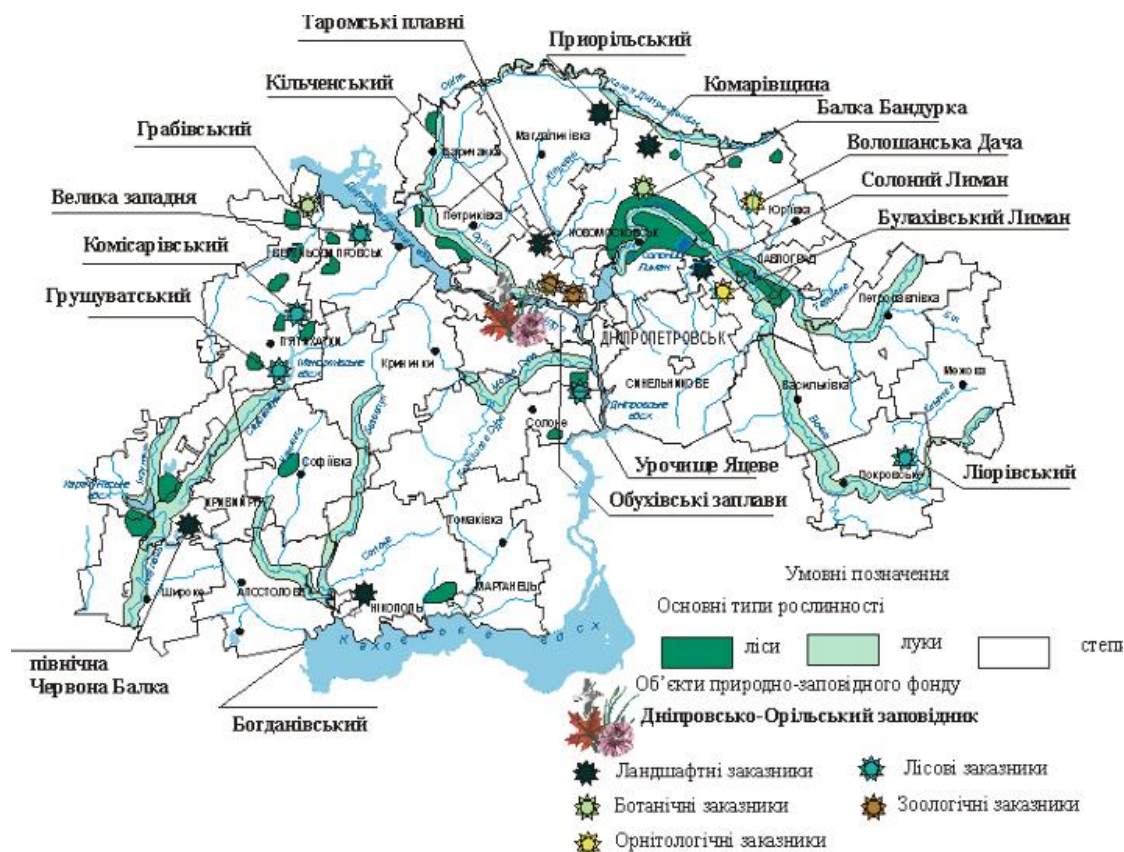

Рисунок 1.1 – Природно-заповідний фонд Дніпропетровської області

Джерело: [11]

Організація пізнавального туризму в області також включає розвиток сільського зеленого туризму. У різних районах регіону створюються туристичні маршрути, що поєднують ознайомлення з місцевими традиціями, кулінарією та ремеслами. Наприклад, у селі Мала Петриківка функціонує зелена садиба «Миколин хутір», де відвідувачі можуть скуштувати традиційні страви та ознайомитися з побутом місцевих жителів [8].

Дніпропетровська область, розташована в серці України, є прикладом регіону, де глибока історія й культурна спадщина гармонійно поєднуються з інтенсивним сучасним розвитком. Особливу культурну ідентичність краю символізує Петриківський розпис – визнаний ЮНЕСКО як об'єкт нематеріальної культурної спадщини людства. Його художня мова, сповнена символізму та глибокої національної традиції, відкриває нові можливості для міжкультурного діалогу та інтеграції українського мистецтва у глобальний культурний контекст.

Система культурних інституцій області охоплює понад 700 бібліотек, майже 600 клубних закладів, 26 музеїв і 14 професійних театрів, а також філармонію та Будинок органної музики. Ця інфраструктура створює потужне підґрунтя для розвитку духовності та естетичного виховання населення. Активна культурна діяльність проявляється у численних прем'єрах, виставках і виїзних заходах, що охоплюють навіть найвіддаленіші громади [10].

Туристична галузь Дніпропетровщини демонструє динаміку зростання, спираючись на багатовекторний ресурсний потенціал: від промислового й історичного туризму до екологічного та етнографічного. В регіоні налічується понад 90 закладів тимчасового розміщення, які спроможні обслуговувати сотні тисяч туристів щороку. Важливим індикатором зростання туристичної активності є підвищення надходжень від туристичного збору – з 2,5 млн грн у 2018 році до 7,8 млн грн у 2019 році. Професійна підготовка кадрів у сфері туризму відбувається як у вишах, так і в рамках неформальної освіти. Зокрема, вагомим прикладом є діяльність Першої міської школи гідів Dnipro City Walks. Крім того, функціонують численні туристичні інформаційні центри, що активно просувають регіон на внутрішньому й міжнародному ринках.

Узагальнюючи, Дніпропетровщина демонструє приклад успішного регіонального розвитку, де культурна спадщина й сучасна інфраструктура сприяють формуванню сталого туристичного середовища, підвищенню інвестиційної привабливості та зміцненню національної ідентичності. Інфраструктура області сприяє розвитку туризму: діють туристичні інформаційні центри, проводяться навчальні тренінги для гідів та екскурсоводів, організовуються культурні заходи та фестивалі. Також область активно бере участь у створенні національного туристичного клубу, що сприяє просуванню туристичного потенціалу регіону на загальнодержавному рівні [10]. Таким чином, Дніпропетровська область має всі передумови для успішного розвитку пізнавального туризму, поєднуючи багату історико-культурну спадщину, унікальні природні ресурси та розвинену інфраструктуру.

Важливою складовою розвитку пізнавального туризму на Дніпропетровщині є природно-заповідний фонд області. Різноманіття ландшафтів, збережені природні комплекси та унікальні геологічні утворення формують основу для екологічних маршрутів, біологічних екскурсій і наукових досліджень. Мапа об'єктів пізнавального туризму в Дніпропетровській області наведена на рисунку 1.2:

Рисунок 1.2 – Об'єкти пізнавального туризму в Дніпропетровській області

Джерело: [12]

Території природно-заповідного фонду виконують не лише охоронну функцію, але й відіграють роль освітніх та рекреаційних просторів. Наявність таких об'єктів, як регіональні ландшафтні парки, ботанічні заказники та геологічні пам'ятки, створює передумови для формування сталого туризму, який поєднує екологічну відповідальність з популяризацією природної спадщини регіону. Це дозволяє розширити туристичну пропозицію області, роблячи її привабливою не лише для відпочинку, а й для науково-дослідницьких та освітніх ініціатив.

Розвиток туристичних агенцій у Дніпропетровській області в контексті пізнавального туризму має стратегічне значення для регіонального культурного та економічного зростання. Пізнавальний туризм, що передбачає ознайомлення з історико-культурною спадщиною, науковими досягненнями, природними ландшафтами та традиційним побутом регіонів, поступово набуває дедалі більшої популярності як серед внутрішніх, так і іноземних туристів. Це створює низку нових викликів і можливостей для місцевих туристичних агентств.

Однією з характерних особливостей функціонування туристичних агенцій Дніпропетровщини є їхня здатність адаптуватися до локальної специфіки регіону. Область має розгалужену мережу туристичних ресурсів, серед яких особливе місце займають об'єкти нематеріальної культурної спадщини, музеї, пам'ятки архітектури, а також унікальні геологічні та природні об'єкти. Туристичні агенції, що спеціалізуються на пізнавальному туризмі, активно включають до маршрутів такі локації, як Центр народного декоративного розпису в Петриківці, Меморіальний будинок-музей Дмитра Яворницького у Дніпрі, історичні музеї Нікополя та Новомосковська, зони відпочинку поблизу Дніпровських порогів [23].

На рівні стратегічного планування, туристичні агенції мають можливість використовувати існуючу інфраструктуру: транспортну доступність, наявність кваліфікованих гідів, розвиток цифрових платформ для бронювання та реклами маршрутів. Зокрема, позитивну роль у розвитку туризму відіграє інтеграція інноваційних технологій, таких як віртуальні тури, GPS-навігація по маршрутах, аудіогіди на основі мобільних додатків. Завдяки цим рішенням підвищується привабливість регіону як для самостійних мандрівників, так і для організованих туристичних груп.

Щодо потенційних можливостей розвитку, варто відзначити перспективи розширення спектру послуг через кооперацію з місцевими закладами культури, освіти та природоохоронними організаціями. Такі міжсекторальні партнерства дозволяють розробляти тематичні тури – наприклад, етнографічні, археологічні, геотуристичні чи індустріальні маршрути. Туристичні агенції можуть також

долучатися до реалізації освітніх програм для школярів і студентів, розвиваючи напрями «живої історії» або STEAM-туризму [24].

Крім того, підтримка з боку обласної та місцевої влади, включно з програмами фінансування малого та середнього бізнесу, створює підґрунтя для сталого розвитку туристичного ринку. Запровадження системи сертифікації туристичних послуг, маркетингове просування через участь у національних виставках і форумах, формування кластерів туристичних агенцій – це лише частина тих механізмів, що здатні покращити якість обслуговування та збільшити конкурентоспроможність туристичного продукту регіону.

Отже, туристичні агенції Дніпропетровщини мають усі передумови для активного розвитку в напрямку пізнавального туризму. Їхня гнучкість, здатність до інновацій, доступ до унікального ресурсного потенціалу та можливості міжгалузевого співробітництва створюють основу для формування сталих туристичних практик, що відповідають сучасним запитам туристів як національного, так і міжнародного рівня.

1.2. Діяльність та організаційно-економічна характеристика ФОП «Міщук А.А.» / ТА «Sky Tour»

Туристична агенція «Sky Tour», зареєстрована як фізична особа-підприємець Міщук Антон Анатолійович, є активним учасником туристичного ринку міста Кам'янське, Дніпропетровської області. Логотип ТА «Sky Tour» представлено на рисунку 1.3. Розташована за адресою проспект Тараса Шевченка, 15, агенція пропонує широкий спектр послуг з організації подорожей, включаючи бронювання авіа- та залізничних квитків, підбір готелів, організацію екскурсій та індивідуальних турів як в Україні, так і за кордоном [1].

Рисунок 1.3 – Логотип туристичної агенції «Sky Tour»

Джерело: [3]

ТА «Sky Tour» відзначається сучасним підходом до обслуговування клієнтів, пропонуючи комфортну атмосферу в офісі та індивідуальний підхід до кожного замовлення. Клієнти агенції високо оцінюють якість наданих послуг, про що свідчать позитивні відгуки, зокрема, щодо організації турів до країн Європейського Союзу, де відзначається професіоналізм та турбота персоналу. Агенція діє на ринку туристичних послуг вже більше 10 років, до основних напрямів діяльності відносяться:

79.11 Діяльність туристичних агентств.

47.75 Роздрібна торгівля косметичними товарами та туалетними приналежностями в спеціалізованих магазинах.

79.12 Діяльність туристичних операторів.

79.90 Надання інших послуг бронювання та пов'язана з цим діяльність [2].

ТА «Sky Tour» є прикладом малого підприємництва в сфері туристичних послуг. Діяльність агенції зосереджена на наданні комплексу туристичних послуг, що охоплює організацію подорожей як в межах України, так і за її межами, включаючи бронювання транспортних квитків, підбір житла, страхування, візову підтримку та екскурсійне обслуговування. Організаційна структура агенції «Sky Tour» має ознаки простої системи управління, характерної для малих підприємств. Центральною фігурою у прийнятті управлінських рішень є власник, що забезпечує оперативне керівництво та

контроль за якістю обслуговування клієнтів. Це дає змогу підприємству швидко адаптуватися до змін ринкових умов та індивідуально підходити до запитів споживачів.

Інформаційна та маркетингова діяльність підприємства також є важливою складовою його економічної стратегії. Наявність офісу в центрі міста, активна присутність у цифровому просторі, зокрема на туристичних порталах та у соціальних мережах, сприяє розширенню клієнтської бази та зміцненню іміджу агенції. Відгуки клієнтів свідчать про високий рівень довіри до підприємства, що є запорукою його стабільного функціонування на регіональному ринку.

Основний напрям діяльності у цифровому просторі зосереджений у соцмережі «Instagram» [3], де у турагенції є активна сторінка з відгуками туристів, пропозиціями турів, оглядами готелів, з якими співпрацює агенція, та загальними оглядами країн-дестинацій (рис. 1.4):

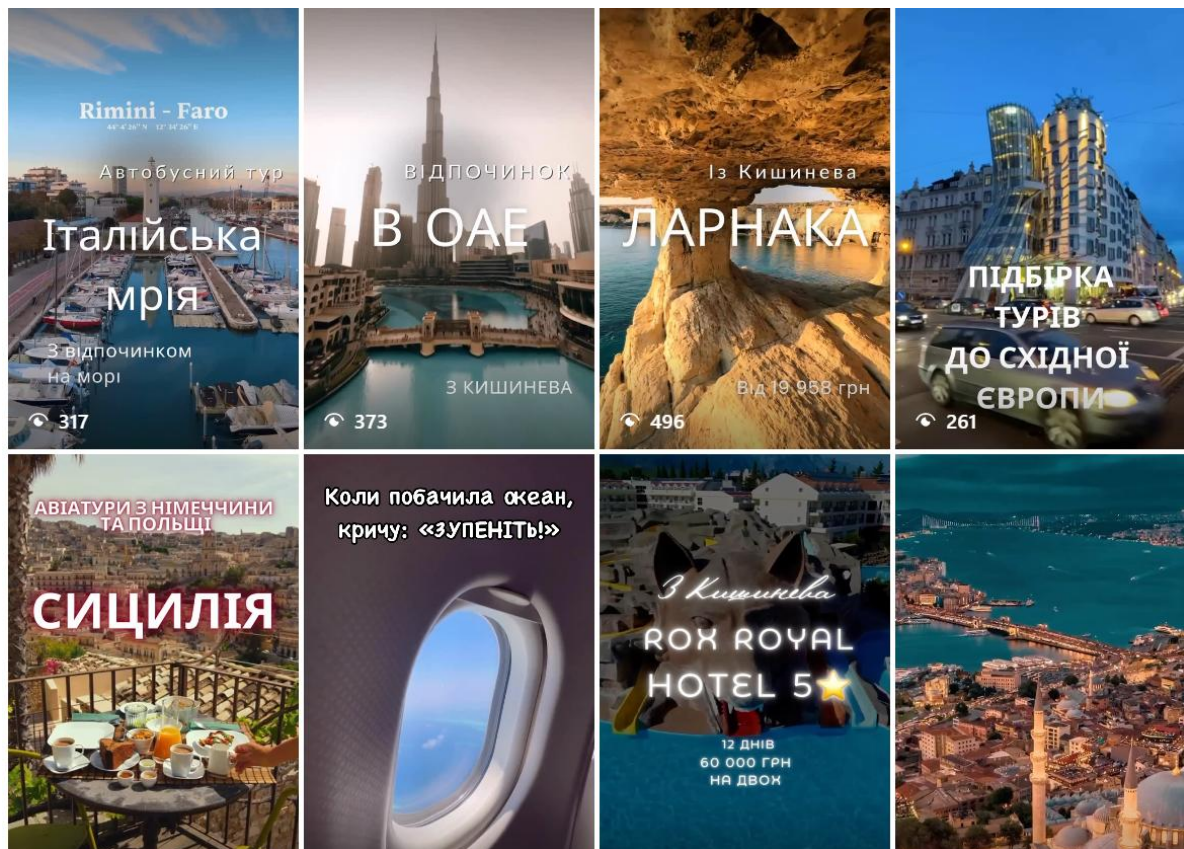

Рисунок 1.4 – Приклад цифрової реклами турів туристичної агенції «Sky Tour» в соціальній мережі Instagram

Джерело: [3]

Таким чином, організаційна характеристика ТА «Sky Tour» відображає комплексний підхід до ведення бізнесу, поєднання гнучкої управлінської структури з ефективною економічною моделлю. Підприємство демонструє здатність ефективно функціонувати в умовах високої конкуренції, орієнтуючись на якість послуг та потреби споживачів.

З економічної точки зору, діяльність агенції базується на принципах ринкової економіки: надання конкурентоспроможного продукту, встановлення ринкових цін, забезпечення фінансової стабільності за рахунок оптимізації витрат та орієнтації на клієнтське задоволення. Основними джерелами доходу виступають комісійні винагороди від туроператорів, а також прибуток від додаткових послуг. Аналіз фінансової звітності ТА «Sky Tour» проводився за двома напрямками: активи підприємства та його зобов'язання. Результат аналізу активів підприємства наведено у таблиці 1.1:

Таблиця 1.1 – Динаміка обсягів активів ТА «Sky Tour» за 2021-2024 рр., тис. грн.

Показник	2020	2021	Δ, %	2022	Δ, %	2023	Δ, %	2024	Δ, %
Необоротні активи	10855	21600	98,99	21595	-0,02	21591,5	-0,02	21616	0,11
Основні засоби	839,5	748	-10,90	659	-11,90	525,5	-20,26	569	8,28
Запаси	4800,5	8672,5	80,66	6654,5	-23,27	2533	-61,94	0	-100,00
Дебіторська заборгованість	84295,5	70109	-16,83	72938	4,04	97294	33,39	112477	15,61

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності [13]

Варто відзначити значне зростання необоротних активів у 2021 році – на 98,99%, що може свідчити про суттєві інвестиції компанії в довгострокові інфраструктурні або технологічні ресурси, ймовірно з метою зміцнення конкурентних позицій. Однак вже у 2022 році спостерігається стабілізація цього показника, а зміни в наступні роки є мінімальними (менше 0,2%), що вказує на припинення активного інвестування. Це може бути результатом загострення економічної ситуації внаслідок війни, яка зумовила обмеження доступу до капіталу або переорієнтацію ресурсів на підтримання поточної діяльності.

Основні засоби демонструють спадну динаміку до 2023 року включно, зокрема, у 2022 році зниження становило 11,9%, а у 2023 – ще 20,26%. Таке скорочення, ймовірно, обумовлене фізичним знеціненням активів, втратами, або їх продажем в умовах нестабільності. Проте у 2024 році відбулося зростання на 8,28%, що може свідчити про початок часткової реконструкції активної частини майна підприємства або поступове відновлення операційної діяльності.

Найбільш негативною є динаміка запасів: після стрімкого зростання у 2021 році на 80,66%, у 2022 та 2023 роках спостерігалось суттєве зниження (відповідно на 23,27% та 61,94%), а у 2024 році запаси зникли повністю. Це може бути інтерпретовано як результат переосмислення бізнес-моделі компанії – можливо, ТА «Sky Tour» відмовилася від зберігання матеріальних ресурсів на користь цифрових форматів роботи, що не потребують утримання значних складських залишків. Натомість дебіторська заборгованість демонструє поступове відновлення після падіння в 2021 році на 16,83%. У 2022-2024 роках вона стабільно зростає, досягнувши позначки 112 477 тис. грн у 2024 році, що на 15,61% більше, ніж попереднього року. Така динаміка може свідчити про пожвавлення ринку та розширення обсягів відстрочених платежів з боку клієнтів або партнерів, що, в свою чергу, може бути як ознакою зростання довіри до компанії, так і викликом з точки зору ліквідності.

Що стосується зобов'язань та власного капіталу ТА «Sky Tour», їхня динаміка у 2020-2024 роках свідчить про значні структурні коливання, спричинені як внутрішніми процесами, так і зовнішніми обставинами, зокрема повномасштабною війною, що розпочалася у 2022 році.

У сегменті власного капіталу до 2022 року спостерігається стабільне зростання: на 16,71% у 2021 році та ще на 7,01% у 2022-му. Це свідчить про певну фінансову стійкість підприємства навіть попри початок воєнних дій, що, ймовірно, було забезпечене за рахунок попередньо акумульованих резервів або реінвестованого прибутку. Однак уже в 2023 році відбувається зниження на 5,02%, що може бути наслідком втрати прибутковості чи переоцінки активів у зв'язку з кризовими явищами. Водночас у 2024 році показник знову демонструє

зростання – на 5,27%, що може свідчити про часткову стабілізацію або вдало реалізовані антикризові заходи. Аналіз зобов'язань ТА «Sky Tour» наведено у таблиці 1.2:

Таблиця 1.2 – Динаміка обсягів зобов'язань ТА «Sky Tour» за 2021-2024 рр., тис. грн.

Показник	2020	2021	Δ, %	2022	Δ, %	2023	Δ, %	2024	Δ, %
Власний капітал	15635	18247,5	16,71	19527,5	7,01	18547	-5,02	19524,5	5,27
Довгострокові зобов'язання	58175	60739	4,41	36300	-40,24	34931	-3,77	48245	38,12
Поточні зобов'язання	35590,5	32222	-9,46	57256	77,69	81903	43,05	82447	0,66

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності [13]

Довгострокові зобов'язання демонструють різку зміну динаміки: після незначного зростання у 2021 році на 4,41%, у 2022 році вони знижуються на 40,24%. Така різниця є надзвичайно показовою та, ймовірно, свідчить про реструктуризацію боргів, дострокове погашення або відмову інвесторів і кредиторів від довгострокового фінансування в умовах високої невизначеності. У 2023 році цей спад продовжується, хоч і менш інтенсивно (-3,77%), тоді як у 2024 році зобов'язання різко зростають на 38,12%. Це може бути ознакою повернення довіри з боку фінансових установ або необхідності залучення довгострокового капіталу для відновлення бізнесу.

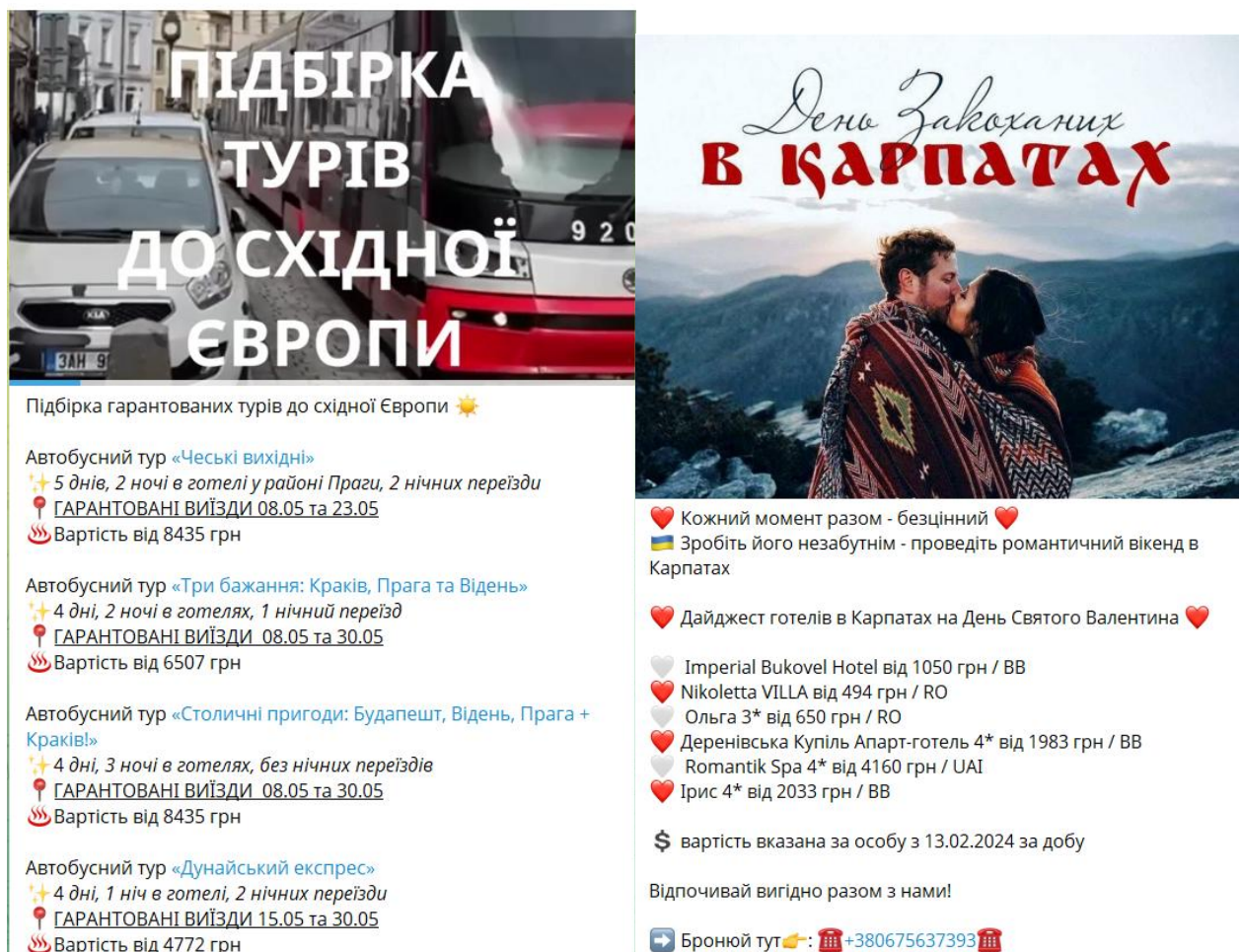
Поточні зобов'язання виявляють тенденцію, яка принципово відрізняється від довгострокових. У 2021 році спостерігається зниження на 9,46%, однак у 2022 році обсяг цих зобов'язань майже подвоюється – зростання становить 77,69%. Це є типовим для періодів економічної нестабільності, коли підприємства змушені покладатися на короткострокове фінансування. Зростання триває і в 2023 році (на 43,05%), після чого у 2024 році відбувається стабілізація на рівні 0,66%, що свідчить про досягнення піку зовнішнього навантаження в короткостроковій перспективі.

У цілому, фінансова структура ТА «Sky Tour» у 2020-2024 роках зазнала

суттєвих змін. Період після 2021 року характеризується високою фінансовою турбулентністю, зокрема внаслідок війни, що позначилося на зростанні поточних зобов'язань і скороченні довгострокових фінансових ресурсів. Водночас поступове зростання власного капіталу та довгострокових зобов'язань у 2024 році може свідчити про початок процесу відновлення капітальної структури підприємства.

Також у туристичній агенції існує активна сторінка в соціальній мережі «Telegram», де власник агенції публікує підбірки актуальних турів за конкретними напрямками, приклади святкових дестинацій або об'єкти розміщення у різних країнах світу, як продемонстровано на рисунку 1.5:

Туристична агенція Sky-Tour
197 subscribers

ПІДБІРКА ТУРІВ ДО СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Підбірка гарантованих турів до східної Європи 🌟

Автобусний тур «Чеські вихідні»
🌟 5 днів, 2 ночі в готелі у районі Праги, 2 нічних переїзди
📍 **ГАРАНТОВАНІ ВІЇЗДИ 08.05 та 23.05**
🔥 Вартість від 8435 грн

Автобусний тур «Три бажання: Краків, Прага та Відень»
🌟 4 дні, 2 ночі в готелях, 1 нічний переїзд
📍 **ГАРАНТОВАНІ ВІЇЗДИ 08.05 та 30.05**
🔥 Вартість від 6507 грн

Автобусний тур «Столичні пригоди: Будапешт, Відень, Прага + Краків!»
🌟 4 дні, 3 ночі в готелях, без нічних переїздів
📍 **ГАРАНТОВАНІ ВІЇЗДИ 08.05 та 30.05**
🔥 Вартість від 8435 грн

Автобусний тур «Дунайський експрес»
🌟 4 дні, 1 ніч в готелі, 2 нічних переїзди
📍 **ГАРАНТОВАНІ ВІЇЗДИ 15.05 та 30.05**
🔥 Вартість від 4772 грн

День Закоханих В КАРПАТАХ

❤️ Кожний момент разом - безцінний ❤️
🇺🇦 Зробіть його незабутнім - проведіть романтичний вікенд в Карпатах

❤️ Дайджест готелів в Карпатах на День Святого Валентина ❤️

- Imperial Bukovel Hotel від 1050 грн / ВВ
- Nikoletta VILLA від 494 грн / RO
- Ольга 3* від 650 грн / RO
- Деренівська Купіль Апарт-готель 4* від 1983 грн / ВВ
- Romantik Spa 4* від 4160 грн / UAI
- Ірис 4* від 2033 грн / ВВ

💰 вартість вказана за особу з 13.02.2024 за добу

Відпочивай вигідно разом з нами!

➡️ Бронь тут 📞: 📞 +380675637393 📞

Рисунок 1.5 – Приклад цифрової реклами турів та об'єктів розміщення у туристичній агенції «Sky Tour» в соціальній мережі Telegram

Джерело: [4]

Основні напрями діяльності «Sky Tour» включають бронювання авіа- та залізничних квитків, підбір готелів, організацію екскурсій, трансферів та індивідуальних турів. Агенція пропонує послуги з оформлення віз та страхування, забезпечуючи комплексний підхід до планування подорожей. Особлива увага приділяється індивідуальному підходу до кожного клієнта, що дозволяє максимально враховувати побажання та потреби туристів. У своїй діяльності «Sky Tour» орієнтується на популярні туристичні напрями, серед яких особливе місце займають тури до Швейцарії. Так, наприклад, тур «Вікенд в Швейцарію або Фондю для двох» включає відвідування таких міст, як Берн, Цюріх, Люцерн, Інтерлакен та Гріндельвальд. Клієнти відзначають високий рівень організації подорожей, професіоналізм персоналу та комфорт під час поїздок. Офіс агенції вирізняється сучасним дизайном та приємною атмосферою, що створює комфортні умови для клієнтів під час планування подорожей. Професійна та досвідчена команда фахівців забезпечує високий рівень обслуговування, що сприяє формуванню позитивного іміджу компанії на ринку туристичних послуг.

1.3. Організаційно-економічна оцінка діяльності ФОП «Міщук А.А.» / ТА «Sky Tour»

Організаційно-економічна оцінка діяльності туристичної агенції є ключовим елементом у визначенні ефективності її функціонування, виявленні резервів зростання прибутковості та підвищенні конкурентоспроможності на ринку туристичних послуг. Така оцінка передбачає аналіз як організаційної структури підприємства, так і основних економічних показників його діяльності.

Організаційна структура туристичної агенції «Sky Tour» має лінійно-функціональний характер і включає керівника, відділ продажів, маркетинговий відділ, бухгалтерію та технічну підтримку онлайн-сервісів. Такий підхід дозволяє чітко розмежовувати обов'язки та зони відповідальності між працівниками. Чисельність персоналу складає 7 осіб, з яких 3 – менеджери з

туризму, 1 – маркетологи, 1 – бухгалтер, 1 – офіс-менеджер та 1 – керівник агенції. Персонал має вищу освіту за спеціальністю «Туризм», «Маркетинг» або «Менеджмент», а також регулярно проходить підвищення кваліфікації через онлайн-курси та участь у профільних виставках. Розподіл функціональних обов'язків здійснюється відповідно до штатного розкладу. Менеджери відповідають за підбір турів, роботу з клієнтами, оформлення документів і супровід клієнтів до моменту завершення поїздки. Маркетологи займаються розробкою рекламних кампаній, веденням соціальних мереж і аналізом ринку. Офіс-менеджер забезпечує управління персоналом, стабільну роботу онлайн-системи та букінгу, а бухгалтер відповідає за фінансову звітність.

Інформаційні потоки в агенції оптимізовані за допомогою CRM-системи, яка дозволяє відслідковувати статус кожного замовлення, комунікацію з клієнтами та статистику продажів. Це суттєво скорочує навантаження на персонал та мінімізує ризик помилок. Рівень автоматизації в ТА «Sky Tour» оцінюється як високий. Агенція використовує сучасне програмне забезпечення для бронювання турів, фінансового обліку та управління маркетингом. Це дозволяє скоротити час обробки запитів на 30–40% порівняно з аналогічними компаніями без автоматизації.

Таким чином, структура управління туристичної агенції «Sky Tour» (рис. 1.6) є ефективною, оскільки забезпечує злагоджену роботу команди, чітку комунікацію між підрозділами та високий рівень обслуговування клієнтів.

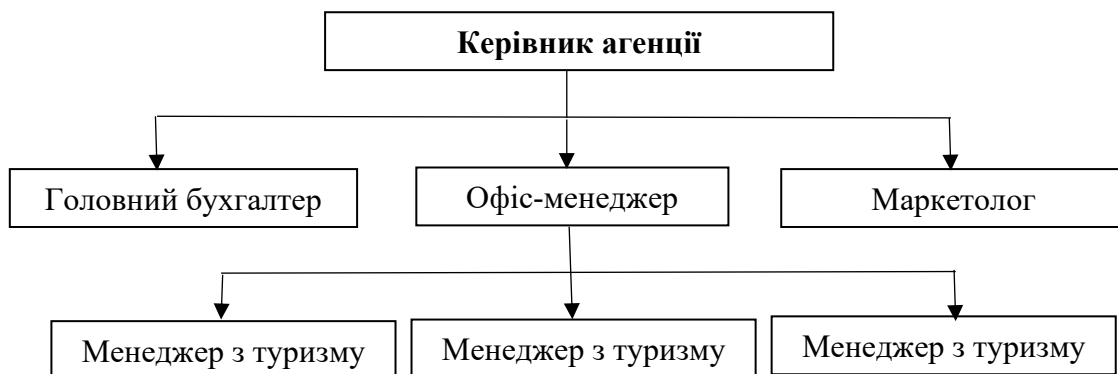

Рисунок 1.6 – Структура управління туристичної агенції «Sky Tour»

Джерело: створено автором

З метою всебічного дослідження функціонування туристичних агенцій у сфері пізнавального туризму доцільним є проведення аналізу фінансово-економічної діяльності туристичної агенції «Sky Tour». Такий аналіз дозволяє оцінити рівень ефективності управління ресурсами, фінансову стійкість суб'єкта господарювання, а також виявити ключові тенденції та ризики в його діяльності. У цьому контексті було здійснено аналіз основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємства: доходу, чистого прибутку, активів та зобов'язань. Аналіз зазначених параметрів є необхідним для розуміння реального економічного потенціалу об'єкта дослідження, а також для формування обґрунтованих висновків щодо перспектив його подальшого розвитку в умовах конкурентного середовища туристичної галузі. Результати аналізу наведено у таблиці 1.3:

Таблиця 1.3 – Аналіз фінансових показників діяльності туристичної агенції «Sky Tour» за 2020-2024 рр., тис. грн.

	2020	2021	Δ, %	2022	Δ, %	2023	Δ, %	2024	Δ, %
Дохід	32455	39217,4	20,84	16150,1	-58,82	34196,8	111,74	33722,8	-1,39
Чистий прибуток	20	2997,8	14889,00	-2644,9	-188,23	722,7	-127,32	1271	75,87
Активи	113282	109137	-3,66	117034	7,24	153731	31,36	146705	-4,57
Зобов'язання	97637	31157,6	-68,09	83355,7	167,53	80451,6	-3,48	84443,8	4,96

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності [13]

Аналіз динаміки ключових фінансово-економічних показників дає змогу виявити як загальні тенденції в розвитку підприємства, так і окремі періоди дестабілізації чи інтенсивного зростання. Упродовж 2020–2024 років діяльність туристичного підприємства характеризувалася як високою динамікою розвитку, так і виразними кризовими явищами. Початкове зростання доходів у 2021 році на 20,84% порівняно з 2020 роком свідчило про активізацію туристичного попиту в постпандемійний період. Таке саме зростання було характерне і для чистого прибутку, який зріс у понад 140 разів. Це може вказувати на вдало обрану бізнес-стратегію, підвищення ефективності операційної діяльності або

вдалі маркетингові рішення. Водночас уже в 2022 році підприємство зіткнулося з глибокою фінансовою кризою: дохід знизився майже на 59%, а чистий прибуток став від'ємним. Основною причиною такого падіння ефективності діяльності стало повномасштабне вторгнення росії в Україну, яке розпочалося 24 лютого 2022 року. Це зумовило загальнонаціональну гуманітарну, соціальну та економічну кризу, що торкнулася насамперед галузей, залежних від мобільності населення, безпеки та доступу до інфраструктури, зокрема туристичної сфери.

У цей же період спостерігається суттєве зростання зобов'язань – на 167,53%, що може бути свідченням спроб підприємства компенсувати втрати за рахунок зовнішніх фінансових ресурсів або реструктуризації боргів. Незважаючи на виклики 2022 року, підприємство демонструє здатність до поступового відновлення вже у 2023 році, коли показники доходу зросли більш ніж удвічі, а чистий прибуток досяг 722,7 одиниць, що свідчить про часткову стабілізацію ринку та адаптацію бізнес-моделі до нових умов. Зростання активів у цей період також може бути свідченням інвестування в оновлення матеріальної бази чи розширення діяльності. Результати аналізу представлені на рисунках 1.7 та 1.8:

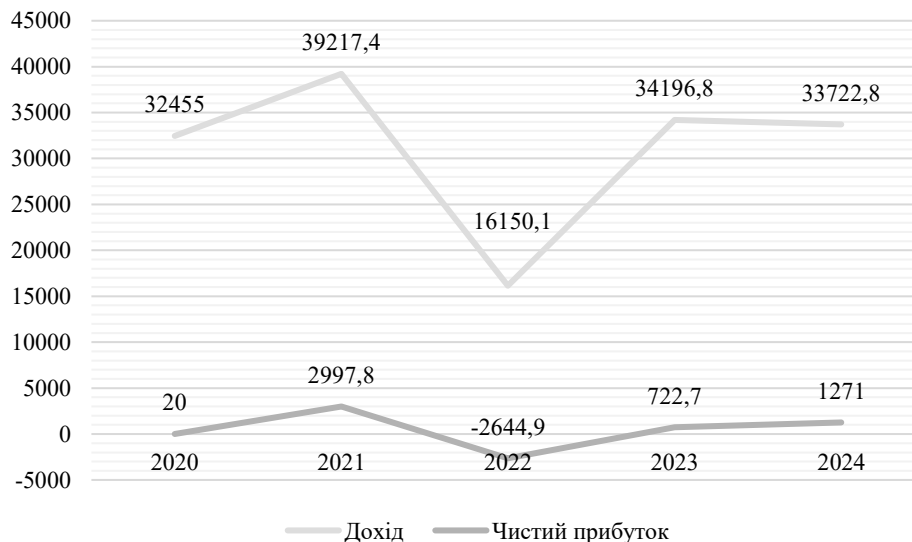

Рисунок 1.7 – Динаміка обсягів доходу та чистого прибутку ТА «Sky Tour» за 2020-2024 рр., тис. грн.

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності [13]

У 2024 році простежується деяке уповільнення позитивної динаміки: дохід знову знижується на 1,39%, хоча прибутковість продовжує зростати, що свідчить про підвищення операційної ефективності. Активи зменшуються на 4,57%, що може бути наслідком оптимізації активного балансу, тоді як зобов'язання зростають на 4,96%, імовірно, в межах звичайної фінансової активності підприємства.

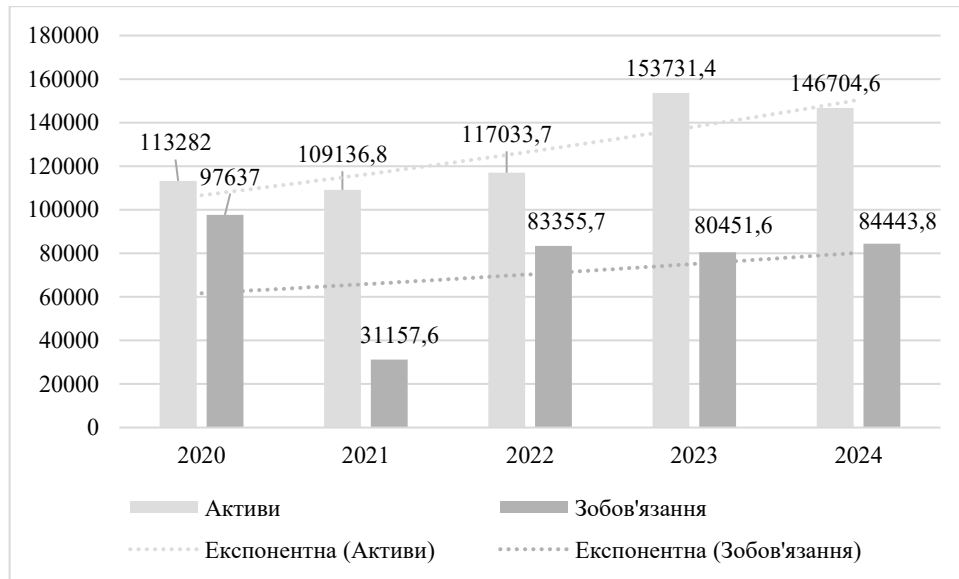

Рисунок 1.8 – Динаміка обсягів активів та зобов'язань ТА «Sky Tour» за 2020-2024 рр., тис. грн.

Джерело: створено автором за даними фінансової звітності [13]

Отже, аналіз фінансових показників засвідчує, що підприємство виявило здатність до адаптації в умовах екстремальних зовнішніх обставин. Попри глибоку кризу, спричинену війною, у наступні періоди спостерігається поступове відновлення фінансової стабільності. Це свідчить про потенціал до сталого розвитку за умови збереження безпеки, доступу до ресурсів та належної підтримки галузі на регіональному та державному рівнях.

У контексті сучасних викликів і трансформацій в туристичній галузі, подальший розвиток ТА «Sky Tour» може ґрунтуватися на поєднанні стратегічної гнучкості, інноваційних підходів та чіткого позиціонування у сфері пізнавального туризму. Як підприємство, що функціонує в умовах післякризової

відбудови українського туризму, ТА «Sky Tour» має змогу розширювати свою діяльність через оптимізацію внутрішніх процесів та адаптацію до нових запитів споживачів, орієнтованих на змістовний, безпечний і автентичний туризм.

Одним із ключових напрямів подальшого розвитку ТА «Sky Tour» є цифровізація туристичних послуг. Використання новітніх онлайн-платформ для бронювання, вивчення сучасних мобільних додатків з інтерактивними маршрутами, а також можливість персоналізації турів на основі клієнтських вподобань створюють додану вартість і підвищують конкурентоспроможність агенції на внутрішньому ринку. З огляду на зростання попиту на індивідуальні та малі туристичні групи, доцільним є також розвиток концепції «slow tourism» – подорожей у невеликих групах із глибоким зануренням у локальний контекст [25]. Розширення асортименту пізнавальних турів може базуватись на локальному ресурсному потенціалі: історичних місцях, музеях, традиціях та ремеслах Дніпропетровщини.

З метою розширення ринкової присутності агенції доцільним є вихід на національний рівень через участь у туристичних виставках, фестивалях, форумах, а також налагодження співпраці з освітніми установами та молодіжними організаціями. В умовах триваючої війни і безпекових обмежень ключовим завданням агенції є формування безпечного туристичного середовища. Це передбачає ретельну логістику, використання актуальної інформації про безпечні регіони, страхування туристів і забезпечення психологічного комфорту клієнтів. У цьому контексті ТА «Sky Tour» може позиціонувати себе як агенція відповідального туризму, що дотримується принципів етичної взаємодії з туристами та місцевими громадами.

Загалом, подальший розвиток ТА «Sky Tour» потребує поєднання інновацій, глибокого знання локального контексту та гнучкого реагування на змінні умови ринку. Потенціал агенції може бути реалізований через послідовну диверсифікацію послуг, активну участь у процесах регіонального туризмотворення та позиціювання на ринку як провайдера якісного пізнавального туризму.

РОЗДІЛ 2

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Розвиток та удосконалення пізнавального туризму в Дніпропетровській області

Удосконалення пізнавального туризму в Дніпропетровській області становить важливий компонент загальноукраїнської стратегії розвитку туристичної галузі, адже саме цей регіон поєднує значний історико-культурний, етнографічний і науковий потенціал із вигідним географічним положенням та розвиненою інфраструктурою. Пізнавальний туризм, орієнтований на ознайомлення з культурною спадщиною, історичними подіями, природними феноменами та досягненнями сучасності, є важливим інструментом формування національної ідентичності та консолідації суспільства, особливо в умовах зовнішніх загроз і геополітичної нестабільності.

Розвиток цього напрямку в Дніпропетровській області має стратегічне значення з кількох причин. По-перше, регіон є одним із найбільш урбанізованих і водночас багатих на об'єкти нематеріальної та матеріальної спадщини: від традиційного петриківського розпису до пам'яток індустріального розвитку, від козацьких укріплень до меморіальних музеїв. По-друге, саме Дніпропетровщина відіграє ключову роль у формуванні сучасної української національної наративної парадигми, що робить пізнавальний туризм не лише комерційною діяльністю, а й соціально значущим процесом.

У контексті відбудови України після початку повномасштабного вторгнення, пізнавальний туризм має потенціал стати дієвим інструментом культурної дипломатії, громадянської освіти та підтримки локальних громад. Для цього необхідно удосконалити методи презентації культурної спадщини, запровадити інноваційні підходи до екскурсійної справи, забезпечити інтеграцію цифрових технологій (віртуальні тури, мобільні застосунки, доповнена

реальність) та стимулювати підготовку професійних кадрів у сфері культурного менеджменту та туризму.

Удосконалення пізнавального туризму також сприятиме децентралізації туристичної привабливості України, зменшуючи залежність від традиційно популярних центрів Західної України та столиці. У перспективі це дозволить вирівнювати регіональний розвиток, залучати інвестиції в інфраструктуру та послуги, створювати нові робочі місця та формувати позитивний імідж України як країни з глибокою культурною основою та європейськими цінностями. Отже, пізнавальний туризм у Дніпропетровській області має важливу роль у процесах не лише економічного, а й культурного, гуманітарного та соціального відновлення. Його удосконалення сприятиме ствердженню національного туристичного продукту на світовій арені, підвищенню туристичної привабливості України та формуванню стійкого інтересу до її історичного й культурного спадку.

Пізнавальний туризм є однією з ключових форм культурного туризму, що відіграє важливу роль у соціально-економічному розвитку регіонів. Дніпропетровська область, завдяки своєму історико-культурному, природному та інфраструктурному потенціалу, має значні передумови для активного розвитку пізнавального туризму. Удосконалення цього напрямку потребує комплексного підходу, що включає розвиток туристичних маршрутів, підвищення якості інфраструктури, популяризацію регіональних об'єктів та активне використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Одним із ключових напрямків удосконалення є формування конкурентоспроможного туристичного продукту, який базується на унікальності регіону. До таких об'єктів належать етнографічний парк «Козацький хутір «Галушківка», Петриківський музей етнографії, побуту та народно-прикладного мистецтва, а також ландшафтні парки та природоохоронні території, як-от Самарський ліс, Орільський біосферний заповідник. Створення тематичних екскурсій, що охоплюють історію козацтва, промисловий розвиток краю, археологічні пам'ятки та природні ландшафти, дозволяє значно розширити

аудиторію туристів. Приклади відповідних туристичних об'єктів наведено на рисунках 2.1 та 2.2:

Рисунок 2.1 – Етнографічний парк «Козацький хутір «Галушківка»

Джерело: [5]

Рисунок 2.2 – Петриківський музей етнографії, побуту та народно-прикладного мистецтва

Джерело: [6]

Іншим важливим аспектом є розвиток туристичної інфраструктури, зокрема транспортної доступності, розміщення та сервісу. Важливим

залишається створення безпечного, комфортного середовища для туристів, що передбачає покращення дорожньої мережі, модернізацію готельної бази, розширення мережі кафе, ресторанів, сувенірних крамниць. Не менш актуальним є забезпечення якісної підготовки фахівців у сфері туризму, включаючи гідів, екскурсоводів, менеджерів туристичних агенцій. Інформаційна підтримка також відіграє значну роль у просуванні пізнавального туризму. Розробка сучасних вебресурсів, мобільних додатків, віртуальних екскурсій та інтерактивних карт сприяє залученню молодшої аудиторії та популяризації туристичних об'єктів області. Проведення промоційних кампаній, участь у міжнародних туристичних виставках, організація фестивалів та культурних заходів сприяють підвищенню впізнаваності регіону як туристичного напрямку.

Варто також акцентувати увагу на розвитку партнерства між державними, приватними структурами та громадськими організаціями. Залучення інвестицій, реалізація грантових проєктів, співпраця з освітніми та науковими установами створюють умови для сталого розвитку пізнавального туризму. Екологічний та культурний компоненти повинні бути інтегровані у всі етапи планування та реалізації туристичних проєктів, що забезпечить збереження культурної спадщини та природного середовища. Саме тому удосконалення пізнавального туризму в Дніпропетровській області є багатоплановим завданням, що передбачає системний підхід до використання наявних ресурсів, інноваційне осмислення туристичного потенціалу регіону та активну взаємодію усіх зацікавлених сторін. Отже, розвиток пізнавального туризму є не лише актуальним напрямом культурної політики сучасної України, а й стратегічною складовою післявоєнного відновлення. Він формує стійке суспільство, зберігає спадщину, активізує економіку та сприяє утвердженню позитивного образу країни в світі.

Дніпропетровська область, попри свій промисловий імідж, володіє значним потенціалом для розвитку пізнавального туризму. Її унікальне розташування, багатий історико-культурний пласт, сліди козацької доби, індустріальної модернізації та сучасних подій боротьби за незалежність

формують особливу туристичну привабливість, яку можна і варто перетворити на сталий ресурс розвитку регіону.

1. Козацька спадщина та історичні реконструкції.

На території Дніпропетровщини розташовані численні об'єкти, пов'язані з історією Запорозького козацтва. Особливе місце займає історико-культурний комплекс «Козацький зимівник» у Новому Кодаку, а також можливість реконструкції козацьких укріплень, музеїв і тематичних маршрутів. Створення інтерактивних парків, фестивалів, екскурсій зі сценічними елементами сприятиме поживленню інтересу до історії.

2. Індустріальний туризм.

Історія Дніпра та Кривого Рогу (рис. 2.3) тісно пов'язана з розвитком металургії, гірничої справи, ракетно-космічної галузі. Екскурсії на діючі або музейні індустриальні об'єкти – шахти, заводи, технопарки, музей Південмашу, техніка часів Холодної війни – становлять велику цінність для туристів, зацікавлених у науці, технологіях і промисловій спадщині [22].

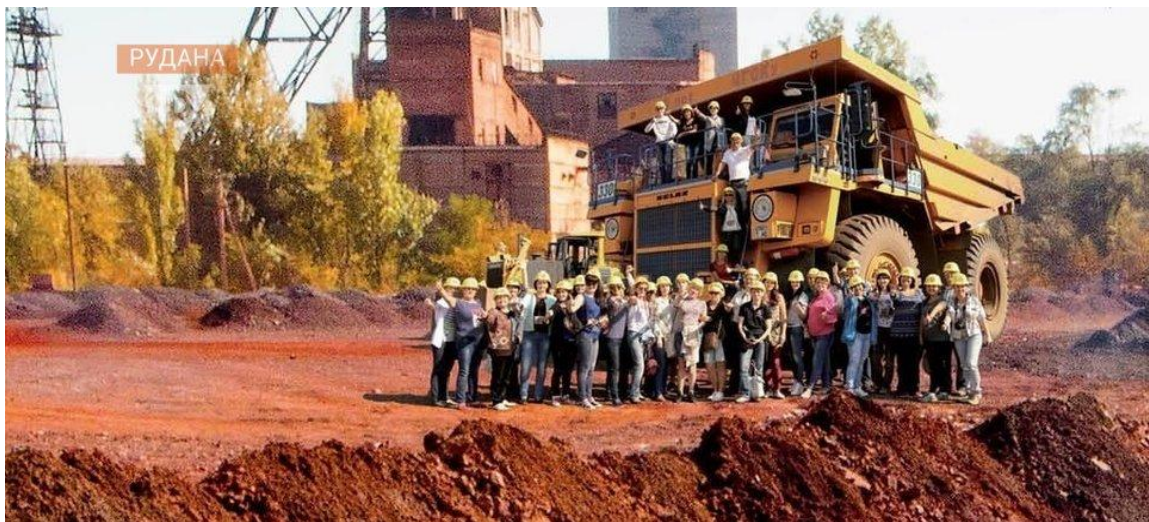

Рисунок 2.3 – Індустріальний туризм Дніпропетровщини, м. Кривий Ріг

Джерело: [19]

3. Культурно-етнографічні маршрути.

Регіон багатий на культурне різноманіття: тут співіснували українці, євреї, німці, поляки, греки, вірмени та інші етнічні групи. Збережені архітектурні

комплекси, синагоги, німецькі колонії, місця традиційних промислів можуть стати основою етнографічних маршрутів та культурних фестивалів, що відображають мультикультурну спадщину регіону.

4. Меморіально-військовий туризм.

З огляду на сучасні події, зокрема оборону Дніпропетровщини під час повномасштабного вторгнення росії, формуються нові напрями меморіального туризму. Меморіальні маршрути, музеї спротиву, пантеони героїв та простори пам'яті сприятимуть як осмисленню історії, так і формуванню патріотичної свідомості.

5. Природно-пізнавальні маршрути.

Попри урбанізований характер області, вона має низку унікальних природних об'єктів: Базавлуцька Січ, Мавринський майдан (містичне геологічне утворення), Самарський ліс, каньйони, береги Дніпра. Поєднання пішохідного, велосипедного й водного туризму з елементами екологічної освіти відкриває перспективи для сталого туризму.

Таким чином, Дніпропетровщина має всі передумови стати одним із центрів пізнавального туризму в Україні, особливо в умовах післявоєнного оновлення. Розвиток цих напрямів сприятиме не лише економічному зростанню, але й глибшому розумінню історії, культури та потенціалу регіону.

2.2. Створення та економічне обґрунтування туру «Стародавні фортеці Західної України»

Хоча ТА «Sky Tour» зареєстрована і функціонує здебільшого на теренах Дніпропетровської області, розробка екскурсійного маршруту до фортець Західної України є цілком виправданою та перспективною в межах сучасних тенденцій розвитку пізнавального туризму. Такий підхід відповідає кільком ключовим завданням регіональних туристичних операторів: розширенню географії маршрутів, формуванню культурної свідомості туристів, а також інтеграції міжрегіонального туризму в єдиний національний туристичний

простір.

По-перше, створення екскурсій до історичних об'єктів інших регіонів України дозволяє ТА «Sky Tour» вийти за межі локального ринку, розширюючи спектр пропозицій та залучаючи нові аудиторії. Тур до фортець Західної України – таких як Хотинська, Кам'янець-Подільська, Олеський та Підгорецький замки – становить високу пізнавальну цінність, адже знайомить туристів із етапами формування оборонної архітектури, політичною та воєнною історією різних регіонів України. По-друге, у контексті післявоєнного відновлення туристичного ринку особливо важливою є національна консолідація через культурну спадщину. Туристи з Дніпропетровщини, відвідуючи пам'ятки Західної України, не лише збагачують свої знання, а й формують відчуття єдності культурного простору держави, долаючи історичні стереотипи та регіональні бар'єри.

В процесі розробки та подальшої реалізації туру ТА «Sky Tour» надаватиме організаційно-консультаційні послуги для туристів, комбінуючи базову структуру туру з надаванням послуг з розміщення, екскурсійного, транспортного, страхового та іншого характеру. Також розробка міжрегіональних маршрутів демонструє гнучкість та інноваційність туристичної агенції. Умовна «локальність» туристичного бізнесу сьогодні все більше поєднується з мережевими підходами: ТА «Sky Tour» може співпрацювати з партнерами в інших областях, оптимізуючи логістику та розширюючи свій вплив як на внутрішньому, так і на зовнішньому туристичному ринку. Таким чином, включення до туристичного продукту екскурсії до фортець Західної України є логічним кроком для розвитку пізнавального туризму від ТА «Sky Tour». Це відповідає викликам часу, сприяє культурному зближенню українських регіонів та забезпечує конкурентоспроможність на ринку туристичних послуг.

Західна Україна є одним із найпривабливіших регіонів країни з точки зору історико-культурного туризму. Унікальна концентрація пам'яток архітектури, зокрема середньовічних замків, створює потужний потенціал для розвитку внутрішнього та в'їзного туризму. Розмаїття замкової спадщини Львівської, Тернопільської та Хмельницької областей дозволяє сформувати тематичні

екскурсійні маршрути, які не лише задовольняють культурно-пізнавальні інтереси туристів, а й сприяють популяризації національної історико-культурної спадщини.

Метою створення екскурсійного туру «Стародавні фортеці Західної України» є комплексне ознайомлення туристів з найвизначнішими оборонними спорудами регіону, що мають високу історичну, архітектурну та мистецьку цінність. Тур розроблено з урахуванням логістичних особливостей території, історичної значущості об'єктів та зручності для різних категорій туристів. У програмі туру поєднуються об'єкти різних епох і стилів, що дозволяє продемонструвати еволюцію фортифікаційного будівництва та роль замків у суспільно-політичному житті українських земель.

Розробка даного маршруту також має практичне значення у контексті розвитку туризмознавства як галузі прикладного знання. Окрім формування готового туристичного продукту, екскурсія виконує освітню функцію, сприяючи збереженню національної ідентичності, патріотичному вихованню та підвищенню загального рівня туристичної культури. Отже, запропонований тур є актуальним з наукової, освітньої та соціально-економічної точок зору, що обумовлює його практичну значущість у рамках дипломної роботи.

Проведення екскурсії «Стародавні фортеці Західної України» планується на протязі 6 днів та 5 ночей. План екскурсії є наступним:

Стародавні фортеці Західної України

Тривалість: 6 днів / 5 ночей.

Тип туру: автобусний, пізнавальний.

Цільова аудиторія: студенти, родини, туристи з України та з-за кордону.

День 1: Львів – місто, де живе історія

Тур розпочинається з ознайомлення з перлиною Західної України – містом Львовом. Прогулянка середньовічними вуличками старого міста дозволить відчувати неповторну атмосферу «міста левів».

- **Площа Ринок** – серце стародавнього Львова, де кожен будинок має

власну історію.

- **Високий замок** – мальовничий пагорб із панорамним видом на місто, залишки старої фортеці.

- **Домініканський собор** – барокова перлина XVIII століття з чудовою акустикою.

Ночівля у Львові.

День 2: Замки Львівщини – шлях королів і воїнів (рис. 2.4)

- **Олеський замок** – один із найстаріших замків України (XIV ст.), місце народження польського короля Яна III Собеського. Тут зберігаються колекції живопису, скульптури та предметів інтер'єру епохи бароко.

- **Підгорецький замок** – архітектурна коштовність у стилі ренесансу з елементами оборони, оточена ландшафтним парком. Замок часто порівнюють з Версалем завдяки розкішній архітектурі та загадковій атмосфері.

- **Золочівський замок** – резиденція, що поєднує оборонні функції з витонченим стилем. Особливий інтерес викликає Китайський палац – один із небагатьох зразків східної архітектури в Україні.

Ночівля у Золочеві.

День 3: Тернопільщина – замки-пам'ятки героїчної доби

- **Тернопільський замок** – оборонна споруда XVI століття, збудована для захисту від татарських набігів. Замок є однією з найстаріших споруд у місті й розташований біля мальовничого озера.

- **Ягільницький замок** – маловідомий, але унікальний архітектурний об'єкт. Руїни замку зберігають дух XVII століття та оповиті легендами про шляхетні родини, які тут мешкали.

Ночівля у Кам'янці-Подільському.

Рисунок 2.4 – Замки Львівщини

Джерело: [14]

День 4: Кам'янець-Подільський – місто-фортеця над каньйоном

- **Кам'янець-Подільська фортеця** – одна з наймогутніших і найвідоміших оборонних споруд України. Вона зберегла 11 башт, мури та легенди про неприступність (рис. 2.5).

- екскурсія старим містом з автентичними вуличками та сакральною архітектурою, вільний час.

- огляд каньйону річки Смотрич – природного дива, яке доповнює величність фортеці.

Ночівля у Кам'янці-Подільському.

Рисунок 2.5 – Кам’янець-Подільська фортеця

Джерело: [15]

День 5: Хотин – фортеця, яка витримала імперії

- **Хотинська фортеця** – одна з найвизначніших у Європі, збудована у XIII–XV століттях. Вона була місцем великих битв, зокрема Хотинської битви 1621 року, яка мала вирішальне значення для Європи (рис. 2.6).

- вільний час у місті, організований обід в центрі міста.

Переїзд до Чернівців, ночівля.

Рисунок 2.6 – Хотинська фортеця

Джерело: [16]

День 6: Чернівці – культурна столиця Буковини

- оглядова екскурсія містом, яке називають «українським Віднем».

- **Чернівецький національний університет** (колишня резиденція митрополитів Буковини і Далмації) – об’єкт Світової спадщини ЮНЕСКО (рис. 2.7).

- архітектурна гармонія, поєднання австро-угорського, румунського та українського стилів створює унікальний культурний простір.

Завершення туру.

Рисунок 2.7 – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Джерело: [17]

Цей маршрут дозволяє глибоко зануритись в історичне минуле України, побачити унікальні замкові комплекси, відчувати велич епох, що формували обличчя нашої держави. Тур є не лише пізнавальним, а й емоційно збагачувальним – ідеальним для тих, хто шукає гармонії між красою, історією та українською душею. Туристичний маршрут «Стародавні фортеці Західної України» має виразні конкурентні переваги, що вирізняють його серед інших екскурсійних пропозицій культурно-пізнавального спрямування. Насамперед,

унікальність маршруту зумовлена його тематичною орієнтацією на історико-архітектурну спадщину замкового типу, яка репрезентує окремий пласт національної культури. У межах туру туристи отримують можливість не лише відвідати визначні пам'ятки архітектури, а й глибше осмислити культурно-історичні процеси, що формували західноукраїнський простір упродовж століть. Саме концентрація автентичних оборонних споруд різних історичних періодів, стилів і функціональних особливостей створює потужну базу для формування конкурентоспроможного туристичного продукту.

Додатковою перевагою туру є його висока освітня цінність. Він сприяє популяризації знань про національну історію, архітектуру, видатних постатей та події, а також формуванню патріотичної свідомості. Зміст маршруту відповідає сучасним тенденціям у туристичній сфері, орієнтованим на глибоке занурення в культурний контекст регіону. Актуальність тематики посилюється в умовах повномасштабної війни, коли збереження й пізнання національної спадщини стає елементом символічного спротиву та засобом формування національної єдності.

Важливим чинником конкурентоспроможності є також зручна логістика маршруту. Він охоплює декілька регіонів Західної України, між якими налагоджене транспортне сполучення, що дає змогу забезпечити комфортні умови пересування туристів без надмірної втоми та втрати часу. Раціональна послідовність об'єктів у поєднанні з якісною екскурсійною подачею створює гармонійну подорож, яка задовольняє як пізнавальні, так і емоційні потреби цільової аудиторії. Географія туру наведена на рисунку 2.8.

Таким чином, запропонований тур «Стародавні фортеці Західної України» вирізняється комплексним підходом до розробки змісту, актуальністю тематичної концепції, високим рівнем логістичного планування та значною культурною складовою. Сукупність зазначених характеристик формує його ринкову привабливість та забезпечує стійку конкурентну позицію серед екскурсійних маршрутів національного рівня.

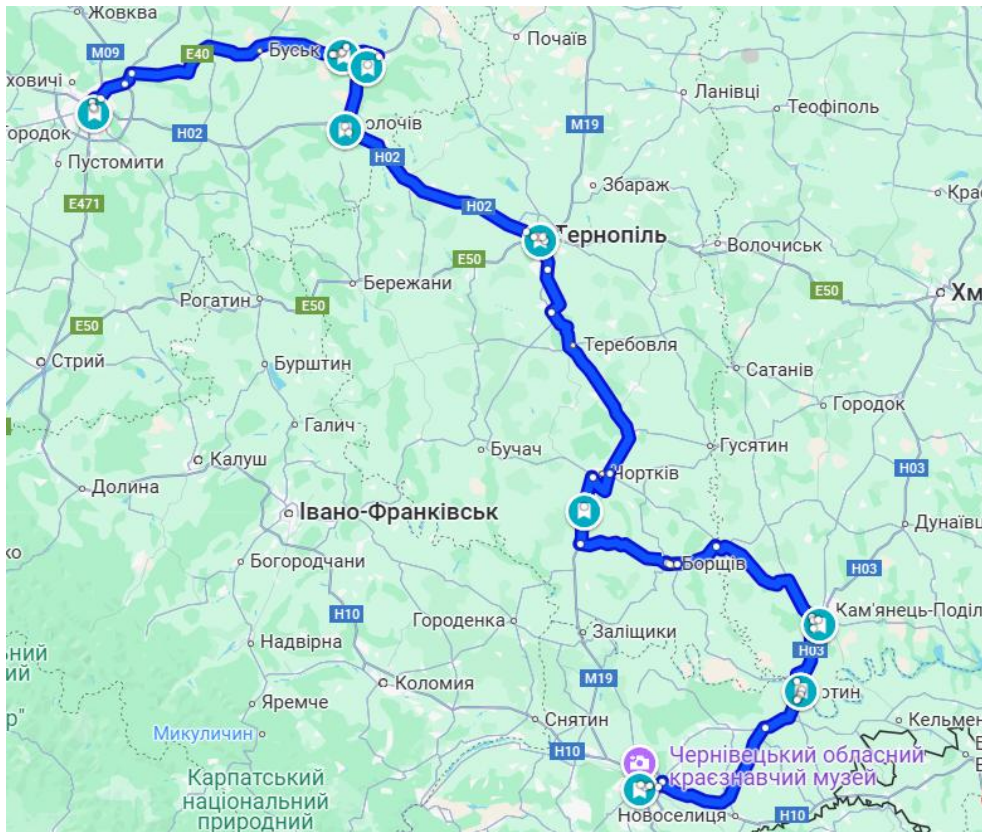

Рисунок 2.8 – Географія запропонованого туру «Стародавні фортеці Західної України»

Джерело: створено автором

У рамках реалізації туристичного продукту, зокрема пізнавальних турів, ТА «Sky Tour» виконує функції організаційно-інформаційного провайдера, забезпечуючи клієнтам консультаційний супровід щодо маршруту, об'єктів екскурсій, умов подорожі та інших пов'язаних аспектів. Ця діяльність здійснюється на платній основі відповідно до чинного переліку видів економічної діяльності (КВЕД), що передбачає надання послуг у сфері туризму, включаючи інформаційні та рекомендаційні сервіси.

Визначення вартості туру «Стародавні фортеці Західної України» (6 днів) ґрунтується на аналізі подібних пропозицій на українському туристичному ринку. Середня ціна триденних турів, що охоплюють замки Львівщини, коливається від 4450 до 6190 грн для дорослих і від 4200 до 5800 грн для пільгових категорій населення. Чотириденні тури до Закарпаття з відвідуванням замків коштують близько 5490 грн. Враховуючи це, а також детальне наповнення

туристичної програми, проживання, транспортні витрати та послуги гідів, доцільним буде встановити ціну на тур на середньоринковому рівні: 5300 грн. для дорослих та 4600 грн. для пільгових категорій населення.

На основі запропонованої ціни та структури витрат було здійснено економічне обґрунтування туру «Стародавні фортеці Західної України». За умови участі 30 осіб (20 дорослих і 10 пільговиків), де вартість туру складає 5300 грн для дорослих і 4600 грн для пільгових категорій, а середня собівартість на одну особу становить 4000 грн, отримані такі результати:

1. Загальний дохід від реалізації туру:

$$\begin{aligned} D_{\text{заг}} &= C_{\text{дорослі}} * N_{\text{дорослі}} + C_{\text{пільгові}} * N_{\text{пільгові}} & (1) \\ D_{\text{заг}} &= 5300 * 20 + 4600 * 10 = 152\ 000 \text{ грн.} \end{aligned}$$

2. Загальні витрати на організацію туру:

$$V_{\text{заг}} = C_1 * (N_{\text{дорослі}} + N_{\text{пільгові}}) = 4000 * (20 + 10) = 120\ 000 \text{ грн.} \quad (2)$$

3. Чистий прибуток:

$$\text{ЧП} = D_{\text{заг}} - V_{\text{заг}} = 152\ 000 - 120\ 000 = 32\ 000 \text{ грн.} \quad (3)$$

4. Рентабельність туру:

$$R = (\text{ЧП} / V_{\text{заг}}) * 100\% = 32\ 000 / 120\ 000 = 26,67\% \quad (4)$$

Такий показник рентабельності свідчить про економічну доцільність реалізації туру за встановленою ціною. Він забезпечує стабільний прибуток при збереженні конкурентної вартості для споживача, що дозволяє позиціонувати тур як доступний, але якісний культурно-історичний продукт. Показник рентабельності є одним із ключових інструментів фінансово-економічного

аналізу, що дозволяє комплексно оцінити ефективність функціонування підприємства, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення в рамках цінової політики та інвестиційного планування. Він ілюструє рівень доходності діяльності, відображаючи відношення отриманого прибутку до понесених витрат. У випадку з екскурсійним туром, що розробляється, розрахована рентабельність становить 26,67%, що означає: на кожен гривню, витрачену на організацію та проведення туру, підприємство отримує 27 копійок чистого прибутку.

Такий фінансовий результат підтверджує доцільність реалізації даного туристичного продукту як з комерційної, так і зі стратегічної точки зору. Він демонструє стійку прибутковість при оптимальному співвідношенні ціни й якості, що особливо важливо в умовах сучасного туристичного ринку, де зростає конкуренція і вимоги до обслуговування. Таким чином, впровадження маршруту «Стародавні фортеці Західної України» до пакету послуг туристичної компанії «Sky Tour» є економічно обґрунтованим і перспективним кроком, здатним не лише розширити клієнтську базу, а й зміцнити ринкову позицію агентства.

Для подальшого ефективного функціонування на внутрішньому туристичному ринку, ТА «Sky Tour» має зосередити зусилля на зміцненні власної конкурентоспроможності. Серед ключових напрямів цього процесу варто виокремити:

- розширення спектру туристичних продуктів, зокрема завдяки диверсифікації екскурсійних програм;
- цифрову трансформацію сервісів, що включає автоматизацію бронювання, мобільні додатки та використання сучасних технологій;
- активізацію співпраці з місцевими громадами та підприємцями, що дозволить сформувати унікальні маршрути з автентичним наповненням;
- розбудову сильного маркетингового образу, орієнтованого на пізнавальний туризм та національну ідентичність;
- покращення якості обслуговування, через навчання персоналу, гнучкість у ціноутворенні та впровадження програм лояльності;

- розробку спеціалізованих пропозицій для освітнього та корпоративного сегменту туристів;

- участь у туристичних форумах, ярмарках та виставках з метою формування нових партнерств і залучення інвестицій.

Подальший розвиток агенції має спиратися на поєднання локальної прив'язаності до Дніпропетровського регіону та міжрегіонального охоплення. Стратегічно важливим стане позиціонування ТА «Sky Tour» не лише як організатора подорожей, а як провідника до культурно-історичного простору України. Це передбачає поглиблення співпраці з музейними установами, архівами, культурними ініціативами та навчальними закладами, що дозволить створювати неординарні й глибоко змістовні маршрути.

Окрему увагу слід приділити створенню інформаційно-комунікаційної платформи, яка об'єднає туристів, гідів, партнерів та дослідників у спільноту, що спільно працюватиме над формуванням цінності українського культурного туризму. Завдяки цим крокам агенція не лише зміцнить свою присутність на ринку, а й відіграє важливу роль у розвитку внутрішнього туризму як інструменту національного єднання й освітнього впливу.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В результаті виконання кваліфікаційної роботи, мета якої полягала у розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення організації пізнавального туризму в ФОП «Міщук А.А.» / ТА «Sky Tour», зроблено наступні висновки:

1. Встановлено, що пізнавальний туризм є одним з найперспективніших напрямів внутрішнього туризму України, що поєднує культурну, історичну, етнографічну та природничу складові. Особливу актуальність цей вид туризму набуває в умовах повномасштабного вторгнення, коли внутрішній туризм стає безпековою альтернативою зовнішнім подорожам. На основі аналітичного огляду споживчих переваг та ринкових тенденцій було обґрунтовано необхідність переорієнтації туристичного продукту у напрямі локального, автентичного та безпечного туризму. Визначено, що створення унікальних авторських турів із глибоким змістовим наповненням є стратегічно доцільним напрямом розвитку для малих туристичних підприємств.

2. Досліджено туристичний потенціал Дніпропетровської області в контексті розвитку пізнавального туризму. Визначено, що область має високий рівень забезпечення природно-культурними ресурсами, однак їх використання в туристичних цілях є фрагментарним і потребує систематизації та сучасного підходу до просування. Виявлено недоліки у структурі наявних туристичних маршрутів по Дніпропетровській області: значна концентрація турів навколо обласного центру та недостатнє охоплення віддалених районів з високим потенціалом. Запропоновано варіанти оптимізації маршрутної мережі, зокрема включення маловідомих об'єктів до турпрограм.

3. Незважаючи на багатий ресурсний потенціал Дніпропетровщини, більшість об'єктів культурно-історичної спадщини не мають достатньої промоції на національному рівні. Це вимагає переосмислення підходів до брендингу регіонів, створення інтерактивних онлайн-продуктів та участі в інформаційних кампаніях. Наявність великої кількості об'єктів природно-заповідного фонду на

території Дніпропетровської області практично не використовується в межах екскурсійних турів. Їхня інтеграція в маршрути може стати точкою росту для екотуризму й освітніх проектів. Також одним із бар'єрів у розвитку пізнавального туризму є обмежена кількість висококваліфікованих гідів із глибокими знаннями локального контексту. Це вимагає організації системи підготовки й сертифікації кадрів у сфері туризму.

4. Проведено аналіз діяльності ТА «Sky Tour» як прикладу локального туристичного підприємства, що функціонує на ринку з 2014 року. Встановлено, що підприємство має стабільну клієнтську базу, активну онлайн-присутність та пропонує широкий спектр послуг, зокрема з організації пізнавальних турів. Досліджено організаційно-економічні результати діяльності ТА «Sky Tour» за період 2020-2024 років. У ході аналізу встановлено, що підприємство демонструвало нестабільну динаміку розвитку, що пов'язано як із внутрішніми, так і з зовнішніми чинниками, включно з повномасштабним вторгненням росії в Україну. У 2021 році, порівняно з 2020-м, дохід підприємства зріс на 20,84%, що свідчить про високу рентабельність та вдало обрану стратегію розвитку в постпандемійний період. У 2022 році спостерігалось різке падіння показників внаслідок початку повномасштабного вторгнення росії, але вже у 2023 році агенція частково відновила позиції. У 2024 році спостерігається незначне зниження доходу на 1,39%, проте прибуток збільшився до 1271 тис. грн, що свідчить про підвищення ефективності витратної частини. Попри значні коливання в доходах і прибутках, підприємство зберегло кадрову стабільність, клієнтську базу та імідж на регіональному ринку, а також продовжує впроваджувати цифрові інструменти, що підвищують конкурентоспроможність на ринку туристичних послуг.

5. У результаті соціальних і безпекових змін, спричинених війною, внутрішній туризм в Україні набув нової стратегічної ваги. Пізнавальний туризм став засобом збереження національної ідентичності, підтримки локального бізнесу та безпечного переміщення громадян. Це підтверджується зростанням інтересу до внутрішніх маршрутів у діяльності ТА «Sky Tour». Пізнавальний

туризм потребує консолідації зусиль культурних, освітніх, наукових та бізнес-структур. Налагодження партнерств між ТА «Sky Tour», закладами культури, музеями, освітніми установами дозволить формувати повноцінні тематичні маршрути з високою доданою вартістю.

6. Розроблено екскурсійну програму пізнавального туру «Стародавні фортеці Західної України», яка орієнтована на внутрішнього споживача та відповідає запитам сучасного українського туриста. Тур включає культурно-історичні пам'ятки, побудовані у вигляді тематичного маршруту з інтерактивними елементами. Проведено економічне обґрунтування запропонованого туру, розраховано витрати, прогнозовану вартість та рівень рентабельності. Показано, що впровадження даного туру дозволить ТА «Sky Tour» розширити перелік послуг та підвищити прибутковість діяльності за рахунок підвищеного попиту на внутрішні поїздки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітична онлайн-система для бізнесової аналітики «YouControl». ФОП Міщук А.А. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/fop_details/69029819/
2. Аналітична онлайн-платформа «Clarity Project». URL: <https://clarity-project.info/fop/11290997>
3. Туристична агенція «Sky Tour» в соціальній мережі «Instagram». URL: https://www.instagram.com/_sky_tour/
4. Туристична агенція «Sky Tour» в соціальній мережі «Telegram». URL: https://t.me/Sky_Tour
5. Етнографічний парк «Козацький хутір «Галушківка». URL: <http://galushkivka.com/>
6. Петриківський музей етнографії, побуту та народно-прикладного мистецтва. URL: <https://petrykivka.dp.ua/travel/museum-ethnography-petrykivka/>
7. Державна служба статистики України. Розділ «Економічна статистика / Економічна діяльність / Туризм». Збірка «Колективні засоби розміщування (2011-2020)». URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/tyr/zr_11-20_ue.xlsx
8. Суспільно-політичне інформаційне інтернет-видання «Суспільне Мовлення». Стаття «Історія, мистецтво, природне "джакузі". 5 місць Дніпропетровщини, які варто відвідати влітку». URL: <https://suspilne.media/dnipro/46929-istoria-mistectvo-prirodne-dzakuzi-5-misc-dnipropetrovsini-aki-varto-vidvidati-vlitku/>
9. Туристична онлайн-бібліотека «Все про туризм». Стаття «Перелік рекреаційно-туристичних ресурсів за регіонами України». URL: https://tourlib.net/books_ukr/maslyak-rekr_dod1.htm
10. Дніпропетровська обласна державна адміністрація. Паспорт області. URL: <https://adm.dp.gov.ua/pro-oblast/dnipropetrovshina/pasport-oblasti>
11. Сайт «На урок». Стаття «Дніпропетровська область (презентація)». URL: <https://naurok.com.ua/dnipropetrovska-oblast-prezentaciya-183064.html>

12. Дніпропетровська обласна державна адміністрація. Стаття «На Дніпропетровщині створили інтерактивну карту «туристичних магнітів». URL: <https://adm.dp.gov.ua/news/na-dnipropetrovshchini-stvorili-interaktivnu-kartu-turistichnih-magnitiv>
13. Аналітичний портал «Опендатабот». URL: <https://opendatabot.ua/>
14. Офіційний туристичний сайт м. Трускавець. Стаття «Замки Львівщини». URL: <https://truskavets.ua/leisure/zamky-lvivshchyny/>
15. Сайт «Karpatium». Стаття «Кам'янець-Подільська фортеця». URL: <https://karpatium.com.ua/pamyatky-arkhitektury/kamianets-podilska-fortetsia>
16. Сайт Державного історико-архітектурного заповіднику «Хотинська Фортеця». URL: <https://khotynska-fortecya.cv.ua/>
17. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. URL: <https://www.chnu.edu.ua/>
18. Національна історична бібліотека України. Стаття «Нематеріальна культурна спадщина: від покоління до покоління». URL: <https://www.nibu.kyiv.ua/exhibitions/313/>
19. Сайт «Рудана». Стаття «Кривий Ріг представить проект "Вікенд у стилі INDUSTRIAL" на Міжнародній туристичній виставці UITT». URL: <https://rudana.com.ua/news/kryvyu-rig-predstavyt-proekt-vikend-u-styli-industrial-na-mizhnarodniy-turystychniy-vystavci>
20. Паньків Н. Організація культурно-пізнавального туризму. Сучасний стан та тенденції розвитку в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. Вип. 5. Том 1. С. 58-71. [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5\(1\)-10](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-310-5(1)-10)
21. Снігур К.В. Культурно-пізнавальний туризм в Україні: сучасний стан ресурсної бази та перспективи розвитку. *Вісник ДонНУЕТ «Економічні науки»*. 2024. Вип. 2(79). <https://doi.org/10.33274/2079-4819-2023-79-2-32-43>
22. Роїк О.Р., Старова Я.В. Особливості організації техногенного туризму в сучасних умовах: досвід Кривого Рогу. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 38. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-46>

23. Бессонова А.В., Захарова С.Г. Особливості та виклики управління туристичною діяльністю. *Інфраструктура ринку*. 2024. Вип. 81. С. 235-239. <https://doi.org/10.32782/infrastruct81-40>

24. Рудик О.О., Купач Т.Г. Впровадження STEM-освіти у сфері туризму та рекреації: можливості та виклики. *Конструктивна географія та раціональне використання природних ресурсів*. 2024. Вип. 4 (спец.). С. 118-122. <https://doi.org/10.17721/2786-4561.2024.4.special>

25. Бессонова А.В., Безугла, Л.С., Смесова В.Л. Цифрові стратегії для підвищення конкурентоспроможності закладів гостинності. *Причорноморські економічні студії*. 2024. Вип. 89. С. 224-230. <https://doi.org/10.32782/bses.89-39>

